

- ۱) «بیدل دهلوی و صائب تبریزی، گوینده قرن یازدهم و «بابا فغانی و محتشم کاشانی» از شاعران قرن دهم هجری هستند. ۱ ۲ ۳ ۴
- ۲) با حاکمیت استعمار انگلیس ها بر هند، زبان فارسی دیگر زبان رسمی هندوستان نبود. ۱ ۲ ۳ ۴
- ۳) - صائب تبریزی معروف ترین شاعر سبک هندی است ۱ ۲ ۳ ۴
- در قرن دهم، دو جریان شعری رونق داشت که یکی از آن ها شعر لطیف بابافغانی بود و دیگری مکتب وقوع. ۱ ۲ ۳ ۴
- ۴) در قرن نهم، تاریخ نویسی به اسلوب ساده رواج یافت و ادبیات رونقی تازه گرفت؛ هر چند این رونق بنیادی نبود. تشریح سایر گزینه ها: ۱ ۲ ۳ ۴
- گزینه ۱: نثر قرن هفتم به دو جریان ساده نویسی و پیچیده نویسی تقسیم می شود که جریان پیچیده نویسی، بیشتر در آثار تاریخی دیده می شد.
- گزینه ۲: مربوط به قرن هفتم
- گزینه ۳: مربوط به قرن هشتم
- ۵) گزینه ۱: «جریان شعر بابافغانی، شعر حافظ را به سوی سبک هندی کشاند. ۱ ۲ ۳ ۴
- گزینه ۲: بعد از ظهور مولانا، سعدی و حافظ، جایی برای رشد ادبیات فارسی باقی نماند.
- گزینه ۳: آشفتگی اوضاع ادبیات در این قرن، ناشی از اوضاع سیاسی و اجتماعی بود نه برعکس.
- ۶) غزل «بیدل دهلوی» خیال انگیز است و او را با به کار بردن مضمون های بدیع و گاه دور از ذهن می شناسیم. «صائب تبریزی» در غزل سرایی مشهور است و برخی از تکبیت های غزل او شاهکارهایی از ذوق و اندیشه هستند. ۱ ۲ ۳ ۴
- ۷) برای بازگشت به حقیقت گویی و واقع گویی نیازمند پرداختن به مسائل اجتماعی و انتقادهای سیاسی بود و قالب غزل با توجه به نقش و سابقه کاربردش، اجازه جولان بیشتر در این میدان را نمی داد. ۱ ۲ ۳ ۴
- ۸) ۱. به سبب آشنایی ایرانیان با اروپا، مراکز تجمعی مثل قهوه خانه ها دایر شد و شاعران در آنجا به مشاعره، مناظره و نقد آثار یکدیگر می پرداختند.
۲. حکومت صفوی به شعر ستایشی و درباری و عاشقانه های زمینی اهمیت نمی داد، به همین دلیل موضوعات و تمثیلات کهن به مضامین جدید تبدیل شد.
۳. وابسته نبودن شعر به دربار سبب شد گروه های بیشتری مدعی شعر و شاعری شوند.
- ۹) مثنوی جمشید و خورشید از سلمان ساوجی است. ۱ ۲ ۳ ۴
- ۱۰) صائب تبریزی را خداوندگار مضامین تازه دانسته اند وی شاعر قرن یازدهم است. ۱ ۲ ۳ ۴
- ۱۱) مثال ها به ترتیب با عنوان های انسان ها نواحی را به وجود می آورند و نواحی با یکدیگر رابطه و کنش متقابل دارند، مرتبط هستند. ۱ ۲ ۳ ۴
- ۱۲) انسان ها با پیشرفت در دانش و تولید ابزار و فناوری بر محیط های طبیعی غلبه کرده و این محیط ها را در اختیار گرفته اند، با وجود این محیط ها و نواحی طبیعی همواره زندگی مردم را تحت تأثیر قرار داده است. مانند احداث تونل و پل برای عبور قطار در ناحیه ای کوهستانی مانند کشور سوئیس، به کارگیری ماشین های برف روب در ناحیه های برف گیر، صید ماهی در سواحل. ۱ ۲ ۳ ۴
- ۱۳) ساوان یک ناحیه انتقالی بین جنگل های بارانی استوایی و صحرای بزرگ آفریقا است. هر چه به سمت بیابان صحرا پیش می رویم، بارندگی کمتر و علف های ساوان کوتاه تر و تنک تر می شوند و کم کم به مراتع مداری، که از علفزارهای کوتاه قد تشکیل شده است، تبدیل می گردند. این مراتع در حاشیه صحرا به علت خشکی هوا به استپ های بیابانی تبدیل می شوند. ۱ ۲ ۳ ۴
- ۱۴) مراتع مداری، که از علفزارهای کوتاه قد تشکیل شده است، در حاشیه صحرا به علت خشکی هوا به استپ های بیابانی تبدیل می شوند. ۱ ۲ ۳ ۴
- ۱۵) الف) امروزه همه نوا ۱ ۲ ۳ ۴
- ب) در نتیجه پاکسازی قومی دولت میانمار، صدها نفر از مردم ناحیه مسلمان نشین این کشور به مرزهای بنگلادش مهاجرت کرده و درخواست پناهندگی نموده اند.
- پ) کاربری جزیره های مصنوعی که امارات در آب های خلیج فارس ساخته است، تفریحی و تجاری است.
- ۱۶) مایل بودن محور زمین بر مدار گردش انتقالی آن به دور خورشید موجب می شود که طی حرکت وضعی و انتقالی، وسعت منطقه روشن و تاریک و طول روز و فصول مختلف سال در نواحی مختلف و در نیمکره شمالی و جنوبی تفاوت داشته باشد. در ناحیه کم فشار فشار هوا به سمت مرکز ناحیه کم می شود. ۱ ۲ ۳ ۴

۱۷ ۱ ۲ ۳ ۴
هوای سرد شده در نواحی فوقانی استوا به سمت عرض‌های بالاتر حرکت می‌کند و تحت تأثیر نیروی کوریولیس دچار انحراف می‌شود - در ناحیه معتدله حوالی عرض جغرافیایی ۶۰ درجه، دوباره بر اثر صعود هوا منطقه فشار کم ایجاد می‌شود. البته این صعود تحت تأثیر توده هوایی است که از سمت قطب به طرف آن حرکت می‌کند و هوای نسبتاً گرم‌تر را به سمت بالا می‌راند.

۱۸ ۱ ۲ ۳ ۴
الف) عاملی اصلی به وجود آمدن ویژگی‌های آب و هوایی در نواحی مختلف زمین نور خورشید است.

ب) تابش خورشید در منطقه استوایی در طی سال عمود و نزدیک به عمود می‌باشد.

ج) زاویه تابش خورشید به سمت قطب مایل است.

توضیح نکات درسی:

از دریافت نامساوی انرژی خورشید بر سطح زمین مناطق گرم، معتدل و سرد پدید می‌آید.

۱۹ ۱ ۲ ۳ ۴
ویژگی آب و هوای گرم و خشک: بارش کم و خشکی - زمستان‌های سرد و تابستان‌های گرم و خشک - اختلاف دمای زیاد و بارش نامنظم

در هوازدگی فیزیکی، سنگ‌ها در نتیجه اختلاف دما، گرم و سرد شدن و یا انبساط و انقباض خرد و کوچک می‌شوند اما در ترکیب شیمیایی آنها تغییری ایجاد نمی‌شود.

۲۰ ۱ ۲ ۳ ۴
مایل بودن محور زمین بر مدار گردش انتقالی آن به دور خورشید موجب می‌شود که طی حرکت وضعی و انتقالی، وسعت منطقه روشن و تاریک و طول روز و شب

و فصول مختلف سال در نواحی مختلف در نیمکره شمالی و جنوبی متفاوت باشد.

۲۱ گزینه ۱
چون مذهب اسماعیلیه از مذاهب عقل‌گرا بود، اسماعیلیان برای ترویج اصول و عقاید خود به فلسفه و کلام توجه نشان می‌دادند.

۲۲ گزینه ۲
منصور دستور قتل ابومسلم خراسانی را صادر کرد.

۲۳ گزینه ۱
شکل‌گیری مرجعیت شیعه یکی از مهم‌ترین آثار جریان وکالت بود که از زمان امام صادق (ع) در جامعه اسلامی آغاز شد و در دوران غیبت نیز ادامه یافت.

۲۴ گزینه ۱
مامون پس از سه سال خلافت، با تغییر شرایط سیاسی، تصمیم گرفت پایتخت خود را از مرو به بغداد منتقل کند.

۲۵ گزینه ۱
یکی از اقداماتی که به دستور عبدالملک مروان، خلیفه اموی انجام شد، برگرداندن خط و زبان دیوان از فارسی به عربی بود.

۲۶ گزینه ۴ جهانی بودن دین اسلام، مهاجرت گسترده اعراب مسلمان به ایران و جهان‌بینی توحیدی مردم ایران، از عوامل مؤثر در اسلام آوردن مردم ایران است.

۲۷ گزینه ۳ ساکنان ایران یکتاپرست و معتقد به بهشت و جهنم و ظهور منجی بودند؛ بنابراین درک و پذیرش جهان‌بینی توحیدی و پیام مکتب اسلام برای ایرانیان دشوار نبود.

۲۸ گزینه ۱ وقتی حکومت بابیتی همچون ساسانی از قبیله‌ای شکست خورد، عظمت قدرت ساسانیان در چشم اعراب فروریخت.

۲۹ گزینه ۴ به ترتیب عمرو بن حنق در دوره بنی‌امیه و توسط معاویه به قتل رسید و ابوسلمه خلال نیز در زمان خلافت عباسیان کشته شد.

بحث یکیست و منبع بحث، دو درس مختلف و متفاوت! این یعنی چی؟ یعنی باید حساسی حواستان به این موضوع باشد که درسی مثل تاریخ را هم پیوسته بخوانید، طوری که بتوانید مطالب را به هم ربط دهید.

۳۰ گزینه ۴ تیسفون در نزدیکی بغداد قرار داشت و در نهایت در نبرد قادسیه به تسخیر مسلمانان درآمد و نه جلولا (صفحه ۸۲ کتاب تاریخ یازدهم) حواستان باشد که معماری ساسانی با بنای کاخ اردشیر در فیروزآباد فارس (گور) آغاز شد و با ساخت کاخ تیسفون به اوج رسید. کاخ تیسفون که از آن به‌عنوان یکی از باشکوه‌ترین و زیباترین بناهای ساسانی یاد می‌شود، در کنار رود دجله ساخته شد. از جمله ویژگی‌های برجسته معماری آن دوره، کاربرد وسیع گنبد، ایوان و طاق در ساخت بناها به ویژه کاخ‌ها بود؛ گرچه سازمان سنجش با وجود این توضیحات (از متن کتاب درسی) گزینه «۳» را پاسخ صحیح در نظر گرفته است. بررسی سایر گزینه‌ها، گزینه «۱»: این اردشیر نبود که تیسفون را برای نخستین بار به‌عنوان پایتخت برگزید؛ تیسفون در دوران اشکانیان هم پایتخت بود. / گزینه «۲»: کاخ تیسفون در کنار رود دجله قرار داشت و نه فرات. / گزینه «۳»: گرچه کاخ تیسفون با طرح دایره‌ای و در کنار رود دجله ساخته شده بود، ولی پیش از جنگ جلولا تسخیر شد.

- وجود چه عاملی در هر یک از کشورهای زیر باعث روی آوردن کشورها به تجارت بین‌الملل شده است؟
- کشور آلمان توانسته است محلول مؤثری برای کاهش سردردهای میگرنی بسازد و آن را صادر کند.
  - کشور برزیل با کشت قهوه توانسته قطب صادرات این کالا شود.
  - کشور کلمبیا بهترین سنگ زمرد را به کشورهای آسیایی صادر می‌کند.

- (۱) یکسان نبودن در دسترسی به فناوری - یکسان نبودن منابع و عوامل تولید - یکسان نبودن منابع و عوامل تولید
 (۲) یکسان نبودن منابع و عوامل تولید - تفاوت‌های اقلیمی - یکسان نبودن در دسترسی به فناوری
 (۳) یکسان نبودن در دسترسی به فناوری - تفاوت‌های آب‌وهوایی - یکسان نبودن منابع و عوامل تولید
 (۴) یکسان نبودن منابع و عوامل تولید - یکسان نبودن منابع و عوامل تولید - تفاوت‌های اقلیمی

(درس ۷ - چرا تجارت با دیگر کشورها مهم است؟)

پاسخ: گزینه ۲

درس نامه

عوامل روی آوردن کشورها به مبادله	مثال
یکسان نبودن منابع و عوامل تولید در کشورها	برخی از کشورها از زمین‌های حاصل‌خیز و منابع آب کافی، برخی از کشورها از منابع آب زیرزمینی فراوان و برخی از کشورها از نیروی انسانی متخصص بهره‌مندند.
یکسان نبودن کشورها از نظر دسترسی به فناوری	کشورهای توسعه‌یافته در سطح فناوری بالاتری نسبت به کشورهای در حال توسعه قرار دارند.
تفاوت‌های اقلیمی و آب‌وهوایی	<ul style="list-style-type: none"> • تفاوت‌های آب‌وهوایی کشورهای مختلف منجر به دسترسی متفاوت آن‌ها به محصولات مختلف کشاورزی می‌شود. • خشکبار در وضعیت آب‌وهوایی برخی نقاط ایران تولید می‌شود. • میوه‌های استوایی در موقعیت آب‌وهوایی کشورهای استوایی به عمل می‌آید.

- پاسخ تشریحی
- ساخت دارو یا محصولات یا تکنولوژی‌های مختلف نشأت‌گرفته از تفاوت کشورها در دسترسی به فناوری است.
  - تفاوت در کاشت محصولات مختلف نشأت‌گرفته از تفاوت اقلیمی یا تفاوت آب‌وهوایی است.
  - استخراج سنگ، نفت و مواردی این‌چنینی نشأت‌گرفته از تفاوت در دسترسی به منابع و عوامل تولید است.

هر یک از موارد زیر به کدام نوع مزیت اشاره دارد؟

- با فرض ثابت بودن منابع و اشتغال کامل در سه کشور فرضی، کشور A دو برابر کشور C و کشور B ۱/۵ برابر کشور A، کیوی کشت می‌کند.
- شخصی روزانه ۳۰ عدد سؤال به صورت دستنویس برای آزمون آزمایشی یک مؤسسه آموزشی طراحی می‌کند و در ازای هر سؤال ۶۰ هزار تومان دستمزد دریافت می‌کند؛ اگر سؤالات را تایپ‌شده تحویل دهد، در ازای هر سؤال ۶۲ هزار تومان دریافت می‌کند، اما فقط می‌تواند روزانه ۲۰ سؤال به صورت تایپ‌شده تحویل دهد؛ پس او سؤالات دستنویس را با هزینه فرصت کم‌تری نسبت به سؤالات تایپی ارائه می‌کند.
- (۱) کشور B در کشت کیوی مزیت مطلق دارد. - این شخص در ارائه سؤالات به صورت دستنویس مزیت مطلق دارد.
- (۲) کشور A در کشت کیوی مزیت نسبی دارد. - این شخص در انجام سؤالات به صورت تایپی مزیت نسبی دارد.
- (۳) کشور C در کشت کیوی مزیت نسبی دارد. - این شخص در ارائه سؤالات به صورت تایپی مزیت مطلق دارد.
- (۴) کشور B در کشت کیوی مزیت مطلق دارد. - این شخص در انجام سؤالات دستنویس مزیت نسبی دارد.

پاسخ: گزینه ۲

(درس ۷ - اهل مزیت مطلق و نسبی در تجارت، مزیت نسبی و هزینه فرصت)

مشاوره در حل مسائل مزیت «مطلق» و «نسبی» به این نکته توجه داشته باشید:

- اگر اطلاعات جدول یا مسئله بر اساس هزینه تولید کالاها باشد، کشوری که کالایی را با هزینه تولید کمتر تولید کند، در تولید آن کالا مزیت مطلق دارد.
- اگر اطلاعات جدول یا مسئله بر اساس میزان تولید کالاها باشد، کشوری که میزان بیشتری از آن کالا را تولید کند، در تولید آن کالا مزیت مطلق دارد.
- اگر اطلاعات جدول یا مسئله بر اساس میزان هزینه فرصت تولید کالاها باشد، کشوری که هزینه فرصت کم‌تری در تولید آن کالا داشته باشد، در تولید آن کالا مزیت نسبی دارد.

پاسخ تشریحی

● میزان تولید کیوی در کشور $C = x$ واحد

● میزان تولید کیوی در کشور $A = 2$ برابر تولید کشور $C \leftarrow 2x$ واحد

● میزان تولید کیوی در کشور $B = 1/5$ برابر تولید کشور $A \leftarrow 3x$ واحد

پس کشور B از سایر کشورها کیوی بیشتری کشت کرده است و در کشت کیوی مزیت مطلق دارد.

هواس جمع باشین نزارین صورت سوال و طولانی بودنش گولتون بزنه. مهم آفرین جمله است که می‌گه سؤالات دستنویس هزینه فرصت کم‌تری نسبت به سؤالات تایپی داره، پس این شخص در نوشتن سؤالات دستنویس مزیت نسبی دارد. فرد در ازای ۳۰ سؤال دستنویس، یک میلیون و هشتصد هزار تومان (هزار تومان $1800 = 30 \times 60$) و در ازای ۲۰ سؤال تایپ‌شده یک میلیون و دویست و چهل هزار تومان (هزار تومان $1240 = 20 \times 62$) دریافت می‌کند؛ در نتیجه فرد هنگام ارائه سؤالات دستنویس از درآمدی معادل ۱۲۴۰ هزار تومان صرف نظر می‌کند و فرد هنگام ارائه سؤالات به صورت تایپ‌شده از درآمدی معادل ۱۸۰۰ هزار تومان صرف نظر می‌کند؛ در نتیجه هزینه فرصت سؤالات دستنویس کم‌تر از هزینه فرصت سؤالات به صورت تایپ‌شده است و در نتیجه فرد در ارائه سؤالات به صورت دستنویس مزیت نسبی دارد.

کدام گزینه در بردارنده پاسخ صحیح پرسش‌های زیر است؟

الف) کدام کشور یا کشورها و در چه سالی برای حمایت از صنعت منسوجات داخلی خود، واردات هر نوع پوشاک با ابریشم ایرانی یا هندی یا چینی به کشور خود را ممنوع اعلام کردند؟

ب) کدام مورد از نمونه‌های نقض پیمان‌های تجاری بین‌المللی از طرف دولت‌های ایالات متحده آمریکا نیست؟

ج) چه مسئله‌ای در پشت امضا یا نقض پیمان‌های تجاری وجود دارد؟

۱) الف) کشور انگلستان در سال ۱۷۰۱ / ب) پیمان جهانی سازمان ملل برای بهبود وضعیت بیماران و گرسنگان / ج) منافع ملی کشورها

۲) الف) کشورهای آلمان و اروپای شرقی در دوران بین دو جنگ جهانی / ب) توافق آب‌وهوایی پاریس / ج) منافع ملی کشورها

۳) الف) کشور انگلستان در سال ۱۷۰۱ / ب) توافق برجام / ج) سیاست‌های حمایت‌گرایانه داخلی و خارجی

۴) الف) کشورهای آلمان و اروپای شرقی در دوران بین دو جنگ جهانی / ب) توافق‌نامه آسیا-پاسیفیک / ج) سیاست‌های حمایت‌گرایانه داخلی و خارجی

(درس ۷- دولت‌ها و تجارت بین‌الملل)

پاسخ: گزینه ۱

مشاوره معاهده‌ها و پیمان‌های تجاری در میثاق دولت‌ها و تجارت بین‌الملل در درس ۷ بسیار مهم است، نام کشورها، تاریخ عقد

قرارداد و همچنین مفاد هر یک از آن‌ها بسیار مهم است و باید به خاطر بسپارید.

پاسخ تشریحی الف) کشور انگلستان در سال ۱۷۰۱، قانونی را در مجلس خود تصویب کرد که براساس آن واردات هر نوع پوشاک با ابریشم

ایرانی یا هندی یا چینی به کشور خود را ممنوع اعلام کرد. این قانون در حمایت از صنعت منسوجات داخلی انگلستان صورت گرفته بود.

ب) موارد نقض پیمان‌های تجاری توسط آمریکا در دوران اخیر:

۱) توافق آب‌وهوایی پاریس (۲) توافق‌نامه آسیا - پاسیفیک (۳) توافق برجام (۴) پیمان جهانی سازمان ملل برای بهبود وضعیت مهاجران و پناهندگان

ج) آن‌چه پشت سر امضای پیمان‌های تجاری و یا نقض آن بوده است، همان منافع ملی کشورهاست.

کدام گزینه در بردارندهٔ پاسخ صحیح دو پرسش زیر است؟

الف) کدام گزینه در رابطه با واقعیت نادرست است؟

ب) کدام جمله در مورد پیمان نفتا صحیح است؟

۱) الف) تجارت خارجی و تمرکز بر مزیت‌های مطلق و نسبی، نمی‌تواند به قدرت و استقلال کشور آسیبی زند. / ب) در سال ۱۹۴۴ امضا شد و نتیجهٔ آن تشکیل بانک جهانی توسعه و صندوق بین‌المللی پول بود.

۲) الف) وابستگی در تأمین کالاهای راهبردی و ضروری، حوزهٔ انرژی، صنایع نظامی و دفاعی می‌تواند موجب بهانه‌جویی و سلطهٔ دشمن یا رقیب و ضعف و وابستگی کشور شود. / ب) در سال ۱۹۴۷، بین ۲۳ کشور امضا شد و بعدها به سازمان دائمی تجارت جهانی تبدیل شد.

۳) الف) وابستگی در تأمین کالاهای راهبردی و ضروری مثل دارو موجب شده است تا اقتصاددانان به اهمیت خودکفایی در برخی از تولیدات داخلی و عدم وابستگی برای تأمین آن‌ها از خارج تأکید کنند. / ب) بین سه کشور آمریکا، کانادا و مکزیک در سال ۱۹۹۲ با عنوان پیمان تجارت آزاد امضا شد.

۴) الف) تجارت خارجی و تمرکز بر مزیت‌های مطلق و نسبی، علی‌رغم مزایای فراوان نباید به قدرت و استقلال اقتصادی کشور، آسیبی زند. / ب) در سال ۱۹۴۴ بین ۲۴ کشور برای جلوگیری از اقدامات حمایت‌گرایانهٔ کشورها علیه یکدیگر و حفظ روابط تجاری بین خودشان امضا شد.

(درس ۷ - دولت‌ها و تجارت بین‌الملل، پنگ‌های تجاری و ترمیم‌های اقتصادی)

پاسخ: گزینهٔ ۳

کشور	سال وضع قرارداد - نام قرارداد	مفاد قرارداد
انگلستان	۱۷۰۱ - ممنوعیت واردات پوشاک	کشور انگلستان ممنوعیت واردات هر نوع پوشاک با ابریشم ایرانی یا هندی یا چینی را اعلام کرد. (هدف: حمایت از صنعت منسوجات داخلی انگلستان)
آلمان، اروپای شرقی و ایالات متحده	اواخر قرن هجدهم و اوایل قرن نوزدهم	تعرفه‌های حمایتی متعددی بر کالاهای وارداتی وضع کردند. (در جهت تقویت و حمایت از صنایع داخلی خود)
ایالات متحده	در دوره بین دو جنگ جهانی	کارگران و تولیدکنندگان، کنگره آمریکا را متقاعد کردند که تعرفه‌های گمرکی را تا ۵۲ درصد افزایش دهد (سایر کشورها نیز به تلافی، تجارت خود با آمریکا را کاهش دادند).
ایالات متحده	در دهه ۷۰ قرن بیستم	ایالات متحده، مجدداً به سیاست‌های حمایت‌گرایانه در مقابل تجارت آزاد روی آورد.
چندین کشور	۱۹۴۴ - کنفرانس پولی و مالی سازمان ملل (برتن وودز)	نتیجه آن تشکیل بانک جهانی توسعه و صندوق بین‌المللی پول بود.
۲۳ کشور	۱۹۴۷ - قرارداد «گات»	۲۳ کشور قراردادی غیررسمی به نام قرارداد گات را امضا کردند (برای جلوگیری از اقدامات حمایت‌گرایانه کشورها علیه یکدیگر و حفظ روابط تجاری بین خودشان). بعدها این قرارداد به سازمان دائمی تجارت جهانی تبدیل شد.
آمریکا و کانادا و مکزیک	۱۹۹۲ - پیمان تجارت آزاد (مشهور به پیمان نفتا)	برای مطالعه: (طبق موافقت‌نامه نفتا تمام محدودیت‌های تجارت و سرمایه‌گذاری میان کانادا، مکزیک و آمریکا در مدت ۱۵ سال به تدریج از بین می‌رفت).

پاسخ تشریحی بررسی قسمت «الف» در گزینه‌ها:

- ۱ نادرست است؛ تجارت خارجی و تمرکز بر مزیت‌های مطلق و نسبی، علی‌رغم مزایای فراوان نباید به قدرت و استقلال اقتصادی کشور آسیبی زند.
  - ۲ صحیح است.
  - ۳ نادرست است؛ جنگ‌ها و تحریم‌های اقتصادی قرن‌های اخیر و رفتار خودخواهانه برخی کشورها موجب شده تا اقتصاددانان به اهمیت خودکفایی در بعضی از تولیدات داخلی و عدم وابستگی برای تأمین آن‌ها از خارج تأکید کنند.
  - ۴ صحیح است.
- ب) آمریکا، کانادا و مکزیک در سال ۱۹۹۲، پیمان تجارت آزاد، مشهور به پیمان نفتا را امضا کردند.

عبارات کدام گزینه متضمن پاسخ صحیح پرسش‌های زیر است؟

الف) کدام گزینه به راهکارهایی که یک کشور می‌تواند به وضعیت استقلال و استحکام اقتصادی نزدیک شود، اشاره ندارد؟

ب) کدام گزینه در خصوص اقتصاد تک‌محصولی در فضای جهانی صحیح است؟

۱) الف) با خلق مزیت‌های جدید اقتصادی، امکان تأمین برخی نیازهای مهم و اساسی را در داخل فراهم آورد. / ب) به خاطر تخصص‌گرایی و

تولید براساس مزیت، اقتصاد تک‌محصولی اقتصادی مقاوم خواهد بود و کشور را به وضعیت استقلال و استحکام اقتصادی نزدیک خواهد کرد.

۲) الف) در تولید محصولات راهبردی به خودکفایی کامل رسیده و برای داشتن استقلال کامل ورود کالاهای خارجی را محدود کند. /

ب) اقتصاد تک‌محصولی، اقتصادی شکننده و آسیب‌پذیر است؛ زیرا در مواقع بحرانی، امکان تاب‌آوری و انعطاف‌پذیری در مقابل تکانه‌ها،

مشکلات و تحریم‌ها را ندارد.

۳) الف) به علم و فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان بیشتر توجه کند. / ب) به خاطر تخصص‌گرایی و تولید براساس مزیت، اقتصاد تک‌محصولی

اقتصادی مقاوم خواهد بود و کشور را به وضعیت استقلال و استحکام اقتصادی نزدیک خواهد کرد.

۴) الف) راه‌های تأمین کالاهای وارداتی یا بازارهای فروش کالاهای صادراتی‌اش را گوناگون کند. / ب) اقتصاد تک‌محصولی، اقتصادی

شکننده و آسیب‌پذیر است؛ زیرا در مواقع بحرانی، امکان تاب‌آوری و انعطاف‌پذیری در مقابل تکانه‌ها، مشکلات و تحریم‌ها را ندارد.

(درس ۷ - چنگ‌های تباری و تمریم‌های اقتصادی)

پاسخ: گزینه ۲

پاسخ تشریحی

الف) راه‌های نزدیک‌شدن به وضعیت استقلال و استحکام اقتصادی:

۱) راه‌های تأمین کالاهای وارداتی یا بازارهای فروش کالاهای صادراتی خود را گوناگون کند.

۲) از وضعیت تک‌محصولی فاصله بگیرد.

۳) با خلق مزیت‌های جدید اقتصادی امکان تأمین برخی نیازهای مهم و اساسی را در داخل کشور فراهم کند.

۴) به علم فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان توجه بیشتری داشته باشد.

ب) هرچند زندگی عموم انسان‌ها در جامعه بشری به خاطر تخصص‌گرایی و تولید براساس مزیت، اقتصادی تک‌محصولی است، اما در فضای

جهانی، اقتصاد تک‌محصولی، اقتصادی شکننده و آسیب‌پذیر است؛ زیرا اقتصاد تک‌محصولی در مواقع بحرانی، امکان تاب‌آوری و انعطاف‌پذیری

مقابل تکانه‌ها، مشکلات و تحریم‌ها را ندارد و در صورتی یک کشور می‌تواند به وضعیت استقلال و استحکام اقتصادی نزدیک شود که از وضعیت

تک‌محصولی فاصله بگیرد.

سه کشور A، B و C به تولید دو محصول برنج و چای مطابق جدول زیر می‌پردازند، با توجه به جدول (هر سه کشور به یک اندازه از نیروی کار، سرمایه و دانش فنی برخوردارند):

کشور	برنج	چای
A	هزینه تولید ۹۰ دلار	هزینه تولید ۷ دلار
B	هزینه تولید ۱۵ دلار	هزینه تولید ۱۸ دلار
C	هزینه تولید ۱۰ دلار	هزینه تولید ۵ دلار

الف) کدام کشور در تولید چای و کدام کشور در تولید برنج مزیت مطلق دارد؟

ب) کدام گزینه در خصوص وضعیت تولید محصولات و مراوده‌های تجاری در کشور B صحیح است؟

- ۱) الف) $C - A$ / ب) باید در تولید چای متمرکز شود و برنج مورد نیاز خود را از کشور A وارد کند.
- ۲) الف) $A - C$ / ب) باید در تولید چای متمرکز شود و برنج مورد نیاز خود را از کشور A وارد کند.
- ۳) الف) $C - A$ / ب) باید در تولید برنج متمرکز شود و چای مورد نیاز خود را از کشور C وارد کند.
- ۴) الف) $A - C$ / ب) باید در تولید برنج متمرکز شود و چای مورد نیاز خود را از کشور C وارد کند.

پاسخ: گزینه ۴

(درس ۷ - اصل مزیت مطلق و نسبی در تجارت)

تکنیک در حل مسائل مزیت مطلق و نسبی به این نکته توجه داشته باشید:

- اگر اطلاعات جدول یا مسئله بر اساس هزینه تولید کالاها بود، کشوری که کالایی را با هزینه تولید کمتر تولید کند، در تولید آن کالا مزیت مطلق دارد.
- اگر اطلاعات جدول یا مسئله بر اساس میزان تولید کالاها بود، کشوری که میزان بیشتری از آن کالا را تولید کند، در تولید آن کالا مزیت مطلق دارد.
- اگر اطلاعات جدول یا مسئله بر اساس میزان هزینه فرصت تولید کالاها بود، کشوری که هزینه فرصت کمتری در تولید آن کالا داشته باشد، در تولید آن کالا مزیت نسبی دارد.

پاسخ تشریحی الف) هر کشوری که بتواند کالاها را با هزینه تولید کمتری تولید کند، در تولید آن کالا مزیت مطلق دارد، بنابراین کشور C در تولید چای و کشور A در تولید برنج مزیت مطلق دارند.

ب) کشور B در تولید برنج و چای مزیت مطلق ندارد، اما در کشور خود در تولید برنج نسبت به چای مزیت نسبی دارد. بنابراین باید در تولید برنج متمرکز شود و چای مورد نیاز خود را از کشور C وارد کند. به عبارت دیگر، هزینه تولید برنج در کشور B، کمتر از هزینه تولید چای است و همین امر باعث می‌شود تا کشور B منابع کمیاب خود را به تولید برنج، اختصاص دهد.

کدام مورد رابطه با کنفرانس پولی و مالی سازمان ملل صحیح است؟

- ۱) در سال ۱۹۴۷، ۲۳ کشور برای جلوگیری از اقدامات حمایت‌گرایانه کشورهای علیه یکدیگر و حفظ روابط تجاری بین خودشان، در کنفرانس پولی و مالی سازمان ملل شرکت کردند.
- ۲) در کنفرانس پولی و مالی سازمان ملل، دولت آمریکا تعرفه‌های گمرکی را تا ۵۲ درصد افزایش داد و تجارت خود را با سایر کشورها کاهش داد.
- ۳) سیاست‌های حمایت‌گرایانه ایالات متحده و برخی کشورهای اروپایی باعث تشکیل کنفرانس پولی و مالی سازمان ملل در سال ۱۹۹۲ شد که در این کنفرانس، پیمان تجارت آزاد، مشهور به پیمان نفتا امضا شد.
- ۴) کنفرانس پولی و مالی سازمان ملل (برتن وودز) در سال ۱۹۴۴ تشکیل شد و نتیجه آن تشکیل بانک جهانی توسعه و صندوق بین‌المللی پول بود.

پاسخ: گزینه ۴

(درس ۷ - دولت‌ها و تجارت بین‌الملل)

کشور	سال وضع قرارداد - نام قرارداد	مفاد قرارداد
انگلستان	۱۷۰۱ - ممنوعیت واردات پوشاک	کشور انگلستان ممنوعیت واردات هر نوع پوشاک با ابریشم ایرانی یا هندی یا چینی را اعلام کرد. (با هدف: حمایت از صنعت منسوجات داخلی انگلستان)
آلمان، اروپای شرقی و ایالات متحده	اواخر قرن هجدهم و اوایل قرن نوزدهم	تعرفه‌های حمایتی متعددی بر کالاهای وارداتی وضع کردند. (در جهت تقویت و حمایت از صنایع داخلی خود)
ایالات متحده	در دوره بین دو جنگ جهانی	کارگران و تولیدکنندگان کنگره آمریکا را متقاعد کردند که تعرفه‌های گمرکی را تا ۵۲ درصد افزایش دهد (سایر کشورها نیز به تلافی، تجارت خود با آمریکا را کاهش دادند).
ایالات متحده	در دهه ۷۰ قرن بیستم	ایالات متحده مجدداً به سیاست‌های حمایت‌گرایانه در مقابل تجارت آزاد روی آورد.
چندین کشور	۱۹۴۴ - کنفرانس پولی و مالی سازمان ملل (برتن وودز)	نتیجه آن تشکیل بانک جهانی توسعه و صندوق بین‌المللی پول بود.
۲۳ کشور	۱۹۴۷ - قرارداد گات	۲۳ کشور، قراردادی غیررسمی به نام قرارداد گات را امضا کردند. (برای جلوگیری از اقدامات حمایت‌گرایانه کشورها علیه یکدیگر و حفظ روابط تجاری بین خودشان) بعدها این قرارداد به سازمان دائمی تجارت جهانی (WTO) تبدیل شد.
آمریکا، کانادا و مکزیک	۱۹۹۲ - پیمان تجارت آزاد (مشهور به پیمان نفتا)	برای مطالعه: طبق موافقت‌نامه نفتا تمام محدودیت‌های تجارت و سرمایه‌گذاری میان کانادا، مکزیک و آمریکا در مدت ۱۵ سال به تدریج از بین می‌رفت.

پاسخ تشریحی کنفرانس پولی و مالی سازمان ملل (برتن وودز) در سال ۱۹۴۴ تشکیل شد و نتیجه آن تشکیل بانک جهانی توسعه و صندوق بین‌المللی پول بود.

تست و پاسخ

عبارات کدام گزینه دربردارنده پاسخ صحیح پرسش‌های زیر است؟

الف) دولت برای بهبود روابط اقتصادی‌اش با کشورهایی که دیدگاه‌های نزدیک سیاسی با یکدیگر دارند، یا برای حمایت از صنایع داخلی خود و کاهش وابستگی اقتصادی به کشورهای دیگر، به ترتیب، چه اقداماتی را انجام می‌دهد؟

ب) کدام گزینه، از عوامل نزدیک شدن یک کشور به وضعیت استقلال و استحکام اقتصادی نیست؟

ج) عبارات کدام گزینه در رابطه با انواع نظام‌های اقتصادی صحیح است؟

۱) الف) ارائه انواع یارانه‌ها و تسهیلات اقتصادی و حقوقی - وضع پیمان‌های تجاری و کاهش تعرفه‌ها / ب) گوناگون کردن راه‌های تأمین کالاهای وارداتی / ج) عبارت: «کسانی که پول بیشتر یا قدرت خرید بالاتری داشته باشند، حق تصاحب بالاتری به دست می‌آورند و می‌توانند کالاها و منابع تولید بیشتری را از آن خود کنند و بر ابزارها و روش‌های تولید مسلط شوند». به عقاید نظام سوسیالیستی اشاره دارد.

۲) الف) وضع تعرفه‌های گوناگون بر واردات برخی از کالاها - ارائه انواع یارانه‌ها و تسهیلات اقتصادی و حقوقی / ب) توجه بیشتر به علم و فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان / ج) عبارت: «کارگران تنها طبقه‌ای هستند که حق دارند سازوکارهای حاکم بر میدان بازی اقتصاد را به اختیار و آگاهی خودشان، تعیین کنند». به عقاید نظام سرمایه‌داری اشاره دارد.

۳) الف) وضع پیمان‌های تجاری و کاهش تعرفه‌ها - وضع تعرفه‌های گوناگون بر واردات برخی از کالاها / ب) نزدیک شدن به وضعیت تک‌محصولی / ج) عبارت: «نه سرمایه اصل است، نه آزادی بازار، نه دخالت دولت و نه حتی حکومت طبقه کارگر». به عقاید نظام اقتصاد اسلامی اشاره دارد.

۴) الف) وضع انواع عوارض یا سهمیه وارداتی - آزاد کردن صادرات به منظور رقابت تولیدکنندگان داخلی با تولیدکنندگان خارجی در جهت تولید کارآمدتر و بهتر / ب) خلق مزیت‌های جدید اقتصادی / ج) عبارت: «آن‌چه مبنای تعاملات اقتصادی را تعیین می‌کند، عدالت و توازن اجتماعی است». به عقاید نظام اقتصاد اسلامی اشاره دارد.

پاسخ: گزینه ۳ (درس ۷ - دولت‌ها و تجارت بین‌الملل تجاری و تعریف‌های اقتصادی، شیوه تعامل بازیگران میدان اقتصاد و مسئله نظام‌های اقتصادی)

الف) گاهی دولت‌ها در جهت گسترش روابط اقتصادی‌شان با کشورهایی که دیدگاه‌های نزدیک سیاسی با یکدیگر دارند، بیمان‌های تجاری وضع می‌کنند و تعرفه‌ها را کاهش می‌دهند و گاهی برای حمایت از صنایع داخلی خود و کاهش وابستگی اقتصادی به کشورهای دیگر، تعرفه‌های گوناگونی بر واردات برخی از کالاها وضع می‌کنند.

ب) اگر کشوری «راه‌های تأمین کالاهای وارداتی یا بازارهای فروش کالاهای صادراتی خود را گوناگون کند و از وضعیت تک‌محصولی فاصله بگیرد و با خلق مزیت‌های جدید اقتصادی، امکان تأمین برخی نیازهای مهم و اساسی را در داخل کشور فراهم کند و به علم و فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان توجه بیشتری داشته باشد، به وضعیت استقلال و استحکام اقتصادی نزدیک می‌شود.

ج) بررسی قسمت «ج» در گزینه‌ها:

۱) نادرست است؛ عبارت: «کسانی که پول بیشتر یا قدرت خرید بالاتری داشته باشند، حق تصاحب بالاتری به دست می‌آورند و می‌توانند کالاها و منابع تولید بیشتری را از آن خود کنند و بر ابزارها و روش‌های تولید مسلط شوند.» به عقاید نظام سرمایه‌داری اشاره دارد.

۲) نادرست است؛ عبارت: «کارگران تنها طبقه‌ای هستند که حق دارند سازوکارهای حاکم بر میدان بازی اقتصاد را به اختیار و آگاهی خودشان، تعیین کنند.» به عقاید نظام مارکسیسم اشاره دارد.

۳) صحیح است.

۴) صحیح است.

۳۹

تست و پاسخ

عبارت متناسب با هر یک از موارد زیر، به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟

- عقیده نظریه پردازان اقتصاد لیبرال
- علت پدید آمدن چالش فقر و غنا
- اشتراک سوسیالیسم و کمونیسم
- ماهیت چالش بلوک شرق و غرب

- ۱) کمک به مستمندان را بیهوده می‌دانستند. - حاکمیت لیبرالیسم اولیه - اعتقاد به مالکیت خصوصی به صورت نسبی - از نوع چالش‌هایی بود که بین فرهنگ‌های مختلف شکل می‌گیرد.
- ۲) آزادی فعالیت صاحبان سرمایه را ضامن پیشرفت جامعه می‌دانستند. - بازشدن راه استثمار برای صاحبان ثروت - جامعه‌گرا بودن - دو بلوک از نظر سیاست، اقتصاد و جغرافیا متفاوت بودند.
- ۳) عدالت اقتصادی و توزیع مناسب ثروت را شعار خود قرار می‌دادند. - نادیده گرفتن عدالت - عبور از فردگرایی لیبرالیستی - هر دو بلوک درون فرهنگ سکولار غرب جای می‌گرفتند.
- ۴) مخالف هر نوع مداخله دولت در اقتصاد بودند. - تکیه بر شعار آزادی به‌ویژه آزادی اقتصادی - عدم اعتقاد به مالکیت خصوصی - هر دو بلوک به فرهنگ واحدی تعلق داشتند.

(پایه‌شناسی یا زرمم - درس ۹)

پاسخ: گزینه ۲

نظریه	فردگرایی / جامعه‌گرایی	اعتقاد به مالکیت خصوصی
لیبرالیسم	فردگرا	دارد.
سوسیالیسم	جامعه‌گرا	دارد؛ به صورت نسبی.
کمونیسم	جامعه‌گرا	ندارد.

درس نامه

ماهیت چالش شرق و غرب

- ۱) چالشی جهانی است. ← این چالش، چالشی منطقه‌ای نبود، بلکه چالشی جهانی بود. بلوک شرق و غرب با دو اقتصاد و سیاست متفاوت، جهان را به دو قطب اصلی تقسیم کرده بودند و آمریکا و شوروی به عنوان دو ابرقدرت در مرکز این دو قطب قرار داشتند.
- ۲) دارای حوزه‌های متفاوت سیاسی، اقتصادی و جغرافیایی است. ← این دو قطب از نظر سیاسی، اقتصادی و جغرافیایی در دو بخش متمایز و جدا قرار می‌گرفتند.
- ۳) چالشی درون‌فرهنگی است. ← این دو قطب به فرهنگ واحدی تعلق داشتند؛ یعنی هر دو بلوک درون فرهنگ سکولار غرب قرار داشتند. رویکرد مارکس نسبت به عالم، رویکردی سکولار بود و در چارچوب همان بنیان‌های فرهنگ غرب به حل چالش‌های جامعه خود می‌پرداخت؛ بنابراین چالش بلوک شرق و غرب از نوع چالش‌هایی بود که درون یک فرهنگ و تمدن پدید می‌آید، نه از نوع چالش‌هایی که بین فرهنگ‌های مختلف، شکل می‌گیرد.

پاسخ تشریحی

- نظریه‌پردازان لیبرال، آزادی فعالیت صاحبان سرمایه را ضامن پیشرفت جامعه می‌دانستند و مخالف هر نوع مداخله دولت در اقتصاد بودند. آنان حتی کمک به مستمندان را بیپه‌وده می‌دانستند.
- لیبرالیسم اولیه با تکیه بر شعار آزادی به‌ویژه آزادی اقتصادی، راه استثمار را برای صاحبان ثروت باز کرد و عدالت را نادیده گرفت. بدین ترتیب چالش فقر و غنا در کشورهای غربی شکل گرفت.
- سوسیالیسم و کمونیسم، هر دو رویکردهای جامعه‌گرا هستند.
- طرف‌های چالش بلوک شرق و غرب ← اقتصاد، سیاست و جغرافیای متفاوتی داشتند. ← فرهنگ واحدی داشتند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۱) درست - درست - نادرست (سوسیالیسم به مالکیت خصوصی به صورت نسبی معتقد است، اما کمونیسم به مالکیت خصوصی قائل نیست) - نادرست (چالش بلوک شرق و غرب، از چالش‌های درون‌فرهنگی است).
- ۲) نادرست (مربوط به رویکردهای سوسیالیستی است) - درست - درست - درست
- ۳) درست - درست - نادرست (سوسیالیسم به مالکیت خصوصی به صورت نسبی معتقد است) - درست

تست و پاسخ

- هر یک از عبارات زیر، به ترتیب از مصادیق کدام قسمت جدول است؟
- قاره آفریقا از معادن ارزشمندی برخوردار است، اما فقیرترین قاره مسکونی دنیاست.
  - کشورها به جهان اول، جهان دوم و کشورهای تحت نفوذ این دو جریان (جهان سوم) تقسیم می‌شوند.
  - جوامع غربی چالش‌های درونی خود را از طریق بهره‌کشی از کشورهای پیرامونی حل می‌کنند.

اصطلاحات رایج برای نام‌گذاری چالش‌ها	مصادیق و موارد مرتبط
«ج»	کشورهای سرمایه‌داری بلوک غرب و کشورهای بلوک شرق
استعمارگر و استعمارزده	«ب»
مرکز و پیرامون	«الف»

۱) ب - الف - ج   ۲) الف - ب - ج   ۳) الف - ج - ب   ۴) ب - ج - الف

پاسخ: گزینه ۴

(جامعه‌شناسی یازدهم - درس ۱۰)

توضیحات		عناوین و اصطلاحات
دلیل نام‌گذاری	تقسیم‌بندی	
از آن‌جا که بیشتر کشورهای صنعتی و ثروتمند در نیمکره شمالی زمین و اغلب کشورهای فقیر در نیمکره جنوبی قرار دارند، از تقابل کشورهای فقیر و غنی به تقابل شمال و جنوب یاد می‌کنند.	شمال، کشورهای صنعتی و پیشرفته	شمال و جنوب
	جنوب، کشورهای فقیر	
از نظر جداسازی بلوک شرق و غرب، کشورهای جهان به سه دسته تقسیم می‌شوند.	جهان اول، کشورهای سرمایه‌داری بلوک غرب	جهان اول، دوم و سوم
	جهان دوم، کشورهای بلوک شرق	
	جهان سوم، کشورهای خارج از بلوک شرق و غرب و تحت نفوذ آن‌ها	
به کشورهای صنعتی و ثروتمند، کشورهای توسعه‌یافته گفته می‌شود و به کشورهای دیگر (هنگامی که با آن‌ها مقایسه می‌شوند) کشورهای عقب‌مانده، توسعه‌نیافته یا در حال توسعه می‌گویند. این اصطلاحات به این نکته اشاره دارند که کشورهای توسعه‌یافته، الگوی کشورهای دیگرند و سایر کشورها باید مسیر آن‌ها را ادامه دهند.	توسعه‌یافته، کشورهای صنعتی و ثروتمند	توسعه‌یافته و عقب‌مانده
	عقب‌مانده، کشورهای غیرصنعتی و فقیر	
این اصطلاح را کسانی به کار می‌برند که معتقدند، کشورهای پیرامونی به سبب عملکرد کشورهای مرکزی، ضعیف و فقیر شده‌اند. براساس این نظریه، جوامع غربی، چالش‌های درونی خود را از طریق بهره‌کشی کشورهای غیرغربی حل می‌کنند و مشکلات حاد درونی‌شان را به بیرون از مرزهای خود انتقال می‌دهند.	مرکز، کشورهای ثروتمند و صنعتی	مرکز و پیرامون
	پیرامون، کشورهای فقیر غیرغربی	
این اصطلاح را کسانی به کار می‌برند که چالش و نزاع بین کشورهای غنی و فقیر را به ابعاد اقتصادی محدود نمی‌کنند و به ابعاد فرهنگی آن نیز توجه دارند.	استعمارگر، کشورهای صنعتی غربی	استعمارگر و استعمارزده
	استعمارزده، کشورهای غیرغربی	

- پاسخ تشریحی** •• قاره آفریقا به دلیل استعمار، فقیرترین قاره مسکونی دنیاست؛ پس این عبارت مرتبط با چالش استعمارگر و استعمارزده است. (ب)
- منظور از جهان اول کشورهای سرمایه‌داری بلوک غرب است و منظور از جهان دوم، کشورهایی است که در حاشیه بلوک شرق قرار داشتند. جهان سوم، کشورهای دیگری هستند که خارج از این دو بلوک قرار داشته و تحت نفوذ آن‌ها بوده‌اند. (ج)
- براساس نظریه مرکز و پیرامون، کشورهای غربی (مرکز) چالش‌های درونی خود را از طریق بهره‌کشی از کشورهای غیرغربی (پیرامون) حل می‌کنند. (الف)

تست و پاسخ ۴۱

به ترتیب مصادیق و عبارات مرتبط با «جنگ‌های جهانی»، «چالش فقر و غنا»، «لیبرالیسم اولیه» و «نظریه جنگ تمدن‌ها» در کدام گزینه آمده است؟

(۱) از مهم‌ترین عوامل وقوع این جنگ‌ها، رقابت کشورها بر سر مسائل مذهبی بود. - مارکس برای حل این چالش، لیبرالیسم اقتصادی را نقد کرد. - روابط اجتماعی ارباب و رعیتی را در هم ریخت. - دولت ملتها بازیگران اصلی روابط بین‌المللی هستند.

(۲) تا زمان فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، جنگ گرم بین بلوک شرق و غرب ادامه یافت. - باعث از بین رفتن آزادی افراد و پیدایش طبقه‌ای جدید بر مدار قدرت شد. - به کارگران اجازه مهاجرت داد. - عملیات نظامی دولت‌های غربی را توجیه می‌کرد.

(۳) وقوع این دو جنگ، خطایبودن نظریه آگوست کنت در باب جنگ را نشان داد. - در کشورهای غربی شکل گرفت. - به حمایت و دستگیری از فقرا قائل نبود. - فرهنگ اسلامی را مهم‌ترین تهدید برای غرب می‌داند.

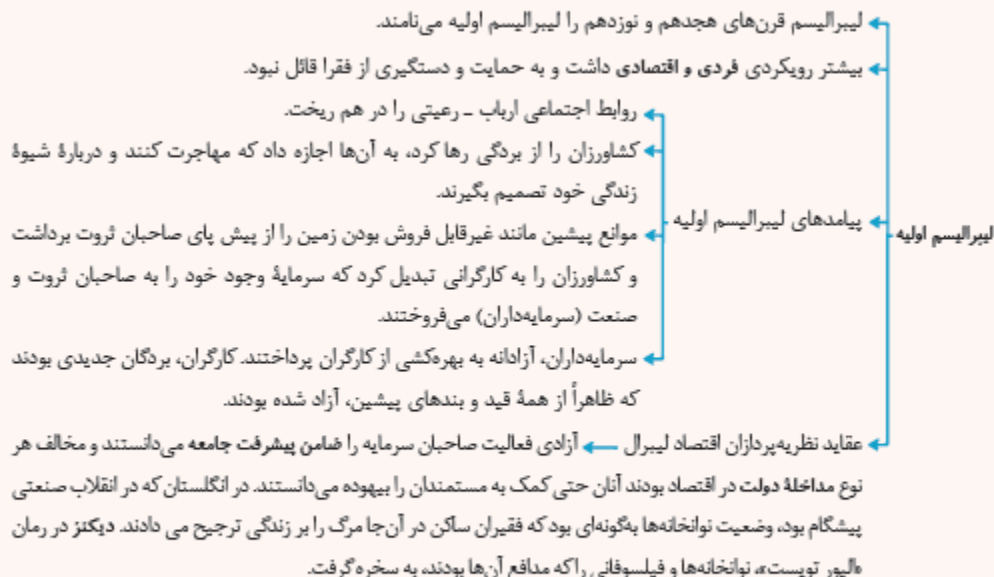
(۴) در جنگ جهانی اول برای نخستین بار از سلاح‌های اتمی استفاده شد. - نتیجه توجه به آزادی اقتصادی و نادیده‌گرفتن عدالت است. - رویکردی اجتماعی و اقتصادی داشت. - جنگ بین فرهنگ‌ها و تمدن‌های مختلف به وقوع خواهد پیوست.

(پایه‌شناسی یازدهم - درس‌های ۹ و ۱۰)

پاسخ: گزینه ۳

جنگ‌های جهانی اول و دوم	
عوامل وقوع	از مهم‌ترین عوامل وقوع این دو جنگ، رقابت کشورهای اروپایی بر سر مناطق استعماری بود.
ریشه‌ها و زمینه‌ها	دو جنگ جهانی، با درگیری کشورهای اروپایی آغاز شد. هیچ‌یک از این دو جنگ، منشأ دینی نداشت و ظاهر مذهبی و دینی نیز به خود نگرفت. طرف‌های درگیر در این دو جنگ، در قالب اندیشه‌های ناسیونالیستی، لیبرالیستی و سوسیالیستی، رفتار خود را توجیه می‌کردند. بر این اساس این دو جنگ ریشه در فرهنگ غرب داشتند.
پیامدها، تلفات و خسارات	<ul style="list-style-type: none"> این دو جنگ، بزرگ‌ترین جنگ‌های تاریخ بشریت‌اند. کشته‌های آن‌ها را تا صد میلیون نفر برآورد کرده‌اند. در جنگ جهانی اول، برای نخستین بار از سلاح‌های شیمیایی و در جنگ جهانی دوم برای اولین بار از بمب اتم استفاده شد. خطابودن نظریه کنت را نشان داد.
محدوده جغرافیایی	با این که دو جنگ جهانی اول و دوم با درگیری کشورهای غربی آغاز شدند، اما به کشورهای اروپایی و غربی محدود نشدند، بلکه همه جهان را درگیر خود ساختند.
وقایع بعد از پایان جنگ‌ها	<ul style="list-style-type: none"> بعد از جنگ جهانی دوم نیز، صلحی پایدار برقرار نشد. پس از جنگ جهانی دوم، بلوک شرق و غرب هر یک بخشی از جهان را زیر نفوذ خود قرار دادند و تا زمان فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، جنگ سرد بین این دو بلوک، به همراه جنگ گرم بین مناطق پیرامونی این دو، ادامه یافت و به اقتصاد کشورهای صنعتی که وابسته به تسلیحات نظامی بود، رونق بخشید.

۲) لیبرالیسم اقتصادی (لیبرالیسم اولیه).

پاسخ تشریحی

- وقوع دو جنگ جهانی، خطابودن نظریه کنت در باب جنگ را نشان داد، زیرا کنت معتقد بود که پس از انقلاب صنعتی جنگ از زندگی بشر رخت برمی‌بندد.

- چالش فقر و غنا در کشورهای غربی پدید آمد.
- لیبرالیسم اولیه، به حمایت و دستگیری از فقرا قائل نبود.
- ساموئل هانتینگتون در نظریه جنگ تمدن‌ها، فرهنگ اسلامی را مهم‌ترین تهدید برای غرب می‌داند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

۱) نادرست (این جنگ‌ها ریشه مذهبی و دینی نداشتند) - درست - درست - نادرست (فرهنگ‌ها و تمدن‌ها، بازیگران اصلی در نظریه جنگ تمدن‌ها هستند).

۲) نادرست (تازمان فروپاشی بلوک شرق، جنگ سرد بین بلوک غرب و شرق و جنگ گرم بین مناطق پیرامونی ادامه یافت) - نادرست (از پیامدهای جوامع سوسیالیستی است) - نادرست (لیبرالیسم اقتصادی، کشاورزان را از بردگی رها کرد و به آن‌ها اجازه مهاجرت داد) - درست

۳) نادرست (در جنگ جهانی اول برای نخستین بار از سلاح‌های شیمیایی استفاده شد) - درست - نادرست (لیبرالیسم، رویکردی فردی و اقتصادی داشت) - درست

۴۲

پاسخ: گزینه ۱

▲ مشخصات سؤال: دشوار * جامعه‌شناسی ۲ درس ۹

■ نظریه پردازان لیبرال، آزادی فعالیت صاحبان سرمایه را ضامن پیشرفت جامعه می‌دانستند و مخالف هر نوع مداخله دولت در اقتصاد بودند. آنان حتی کمک به مستمندان را بیهوده می‌دانستند.

■ دیکنز در رمان «لیور توپیست»، نوانخانه‌ها و فیلسوفانی را که مدافع آن‌ها بودند، به سخره گرفت.

■ ریکاردو اقتصاددان مخالف دخالت دولت در اقتصاد، حتی افزایش دستمزد کارگران و رفاه آنان را موجب افزایش تولید نسل آن‌ها و پیدایش مشکلات بعدی می‌داند و معتقد است: «اگر حکومتگران ما بگذارند، سرمایه پرسودترین راه خود را دنبال کند، کالاها قیمت مناسب خود را داشته باشند، استعداد و تلاش به پاداش طبیعی خود برسد و بلاهت و حماقت نیز مجازات طبیعی خود را ببیند، پیشرفت کشور را به بهترین وجه تأمین خواهند کرد.»

■ اندیشمندان علوم اجتماعی و سیاسی مانند آیزایا برلین در نقد لیبرالیسم اولیه، از دو مفهوم آزادی مثبت و منفی سخن گفته‌اند.

۴۳

پاسخ: گزینه ۲

▲ مشخصات سؤال: متوسط * جامعه‌شناسی ۲ درس ۹

■ مارکس در چارچوب بنیان‌های فرهنگ غرب به حل چالش‌های جامعه خود می‌پرداخت.

■ شعار جوامع سوسیالیستی، عدالت اجتماعی و توزیع مناسب ثروت بود.

■ در کشورهای سوسیالیستی طبقه جدیدی شکل گرفت که نه براساس ثروت، بلکه بر مدار قدرت سازمان می‌یافت.

■ چالش بلوک شرق و غرب چالشی کلان، درون فرهنگی و مقطعی بود.

- برخی از جنگ‌ها در گذشته منشأ دینی و مذهبی داشته یا ظاهراً توجیه دینی می‌شدند و ظاهر مذهبی می‌گرفتند.
- کشورهای درگیر در جنگ سرد، بلوک شرق و غرب بودند و بین مناطق پیرامونی این دو بلوک، جنگ گرم برقرار بود.
- وقوع دو جنگ بزرگ جهانی در نیمه اول قرن بیستم، خطا بودن نظریه اگوست کنت را نشان داد.

- کشورهای جهان دوم، کشورهایی هستند که در کانون بلوک شرق قرار داشتند.
- از نظر برخی اندیشمندان، چالش اصلی در جهان بین بلوک شرق و غرب نیست، بلکه چالش اصلی بین کشورهای غنی و فقیر است.
- تقابل شمال و جنوب، تقابلی جهانی (فرامنطقه‌ای) است.
- دو اصطلاح استعمارگر و استعمارزده را کسانی به کار می‌برند که چالش و نزاع بین کشورهای غنی و فقیر را به ابعاد اقتصادی محدود نمی‌کنند و به ابعاد فرهنگی آن نیز توجه دارند. از نظر این گروه مشکل کشورهای فقیر نه فقط ضعف اقتصادی و صنعتی، بلکه خودباختگی فرهنگی آن‌هاست.

- نکته: هر تابع به صورت $y = a^x$ ، که a یک عدد حقیقی مثبت و مخالف یک است، یک تابع نمایی نامیده می‌شود.
- اعداد $\sqrt[3]{5}$ ، $1/3$ و $\pi+1$ همگی هر دو شرط بزرگ‌تر از صفر بودن و مخالف ۱ بودن را دارند، پس توابع گزینه‌های ۱، ۲ و ۴، نمایی هستند.
- ولی کسر $\frac{\sqrt{9}}{\sqrt[3]{27}}$ را اگر ساده کنیم، به عدد ۱ می‌رسیم:

$$\frac{\sqrt{9}}{\sqrt[3]{27}} = \frac{\sqrt{3^2}}{\sqrt[3]{3^3}} = \frac{3}{3} = 1$$

- پس تابع $y = \left(\frac{\sqrt{9}}{\sqrt[3]{27}}\right)^x$ به صورت $y = 1^x$ در می‌آید و از آنجایی که در تابع نمایی پایه نباید ۱ باشد، پس این تابع، نمایی محسوب نمی‌شود، بلکه تابع ثابت $y = 1$ است.

- نکته: هر تابع به صورت $y = a^x$ ، که a یک عدد حقیقی مثبت و مخالف یک است، یک تابع نمایی نامیده می‌شود.
- با توجه به تعریف تابع نمایی، دامنه این تابع یعنی x می‌تواند هر مقداری داشته باشد ($\mathbb{R}$)، ولی با توجه به مثبت بودن پایه، برد تابع فقط مقادیر مثبت و غیرصفر ($\mathbb{R}^+$) را شامل می‌شود.

نکته: در تابع نمایی $y = a^x$ ، اگر $0 < a < 1$ باشد، وقتی x بزرگ می‌شود، مقدار y کم می‌شود و با کوچک شدن x ، مقدار y زیاد می‌شود.
 نکته: در تابع نمایی $y = a^x$ ، اگر $a > 1$ باشد، وقتی x بزرگ می‌شود، مقدار y نیز زیاد می‌شود و با کوچک شدن x ، مقدار y نیز کم می‌شود.
 در اینجا اگر $0 < a < 1$ ، مثلاً $a = \frac{1}{2}$ باشد، خواهیم داشت:

$$y = \left(\frac{1}{2}\right)^x = 2^{-x}$$

پس با کاهش مقدار x ، مقدار تابع نیز کاهش می‌یابد. بنابراین گزینه ۴ پاسخ است.

نکته: تابع با ضابطه $f(x) = a^x$ با شرط $a > 0$ و $a \neq 1$ یک تابع نمایی است و نمودار آن با توجه به مقدار a ، به یکی از دو شکل زیر است:

به کمک دلتا، ریشه‌های معادله $x^2 + 4x - 1 = 0$ را پیدا می‌کنیم:

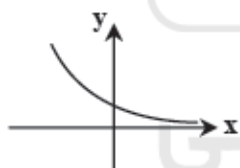
$$\Delta = b^2 - 4ac = 4^2 - 4(1)(-1) = 16 + 4 = 20$$

$$x = \frac{-b \pm \sqrt{\Delta}}{2a} = \frac{-4 \pm \sqrt{20}}{2(1)} = \frac{-4 \pm 2\sqrt{5}}{2} = \frac{2(-2 \pm \sqrt{5})}{2} = -2 \pm \sqrt{5}$$

ریشه مثبت معادله بالا $-2 + \sqrt{5}$ است. پس: $a = -2 + \sqrt{5}$

چون $\sqrt{5} \approx 2/2$ ، پس: $a \approx -2 + 2/2 = 0/2$

یعنی در تابع نمایی $y = a^x$ ، عدد a بین صفر و یک است و نمودارش به صورت مقابل است:

نقطه‌ای به عرض $\frac{1}{4}$ روی محور عرض‌ها، مختصات $(0, \frac{1}{4})$ را دارد. پس:

$$\begin{cases} x=0 \\ y=\frac{1}{4} \end{cases} \Rightarrow f(0) = \frac{1}{4} \Rightarrow \frac{1}{4} = a^{0+b} \Rightarrow a^b = \frac{1}{4} \quad (*)$$

$$\begin{cases} x=2 \\ y=4 \end{cases} \Rightarrow f(2) = 4 \Rightarrow 4 = a^{2+b} = a^2 \times a^b \stackrel{(*)}{=} a^2 \times \frac{1}{4} = 4 \Rightarrow a^2 = 8 \Rightarrow a = 2$$

اکنون با جای‌گذاری مقدار a در رابطه $(*)$ ، مقدار b را می‌یابیم:

$$a^b = 2^b = \frac{1}{4} = 2^{-2} \Rightarrow b = -2$$

بنابراین:

$$f(x) = 2^{x-2} \Rightarrow f(1) = 2^{-1} = \frac{1}{2}$$

تست و پاسخ ۵۱

«استفاده از عرفان، در تأسیس نظام فلسفی» و «بیان هنرمندانه از مطالب فلسفی»، به ترتیب مربوط به کدام یک از فیلسوفان یونان باستان است؟
(۱) تالس - هراکلیتوس (۲) تالس - پارمنیدس (۳) فیثاغورس - هراکلیتوس (۴) فیثاغورس - پارمنیدس

پاسخ: گزینه ۲

(فلسفه یازدهم - درس ۳)

پاسخ تشریحی یکی از فیلسوفان اولیه، فیثاغورس است. او ریاضیات را به گونه‌ای خاص با فلسفه و عرفان در هم آمیخت و یک دستگاه فلسفی عمیق بنیان نهاد.

پارمنیدس نیز از اندیشمندان بزرگ یونان باستان است. او فلسفه خود را به صورت شعر عرضه کرده و با بیانی شاعرانه به توصیف عقاید خود پرداخته است.

تست و پاسخ ۵۲

کدام عبارت در مورد فیلسوفان اولیه و عقاید آنان درست است؟

(۱) تالس در دیدگاه خاص خود در مورد عنصر اولیه تشکیل دهنده موجودات جهان، از مشاهده حالت‌های مختلف آب در هستی، تأثیر گرفته است.

(۲) هراکلیتوس جمع امور ناسازگار را نتیجه و محصول تغییر و تحول دائمی جهان می‌داند.

(۳) در دیدگاه فیثاغورس، اصول اولیه تشکیل دهنده موجودات جهان، اعداد و اصول اعداد هستند و لذا برای شناخت جهان، راهی جز آشنایی با ریاضیات نیست.

(۴) تمرکز اندیشمندان یونان باستان بر مسائل فلسفی و تأمل در مورد آن‌ها، باعث شد تا به یافته‌های مهمی دست یابند که مقدمه و پلکان مکاتب فلسفی دوره‌های بعدی شد.

(فلسفه یازدهم - درس ۳)

پاسخ: گزینه ۱

درس نامه

نخستین اندیشمند یونانی که اندیشه فلسفی مشخصی داشته است.

در قرن ششم پیش از میلاد می‌زیسته است.

از او هیچ نوشته‌ای باقی نمانده (حتماً آثاری داشته، اما چیزی از آن باقی نمانده).

از روی نوشته‌های فیلسوفان بعدی برخی از افکار او را به دست آوردند ← مثال: تالس در حدود سال ۵۸۵ قبل از میلاد، پیش‌بینی کرد که در سال ۵۸۰ قبل میلاد، خورشید گرفتگی رخ می‌دهد که همان اتفاق، رخ داد.

عقیده تالس درباره مبدأ تغییرات و دگرگونی‌ها یا حرکات طبیعت: آب اولین عنصر و پایه و اساس سایر چیزهاست.

آب در درجات بالا بخار می‌شود.

علت عقیده تالس درباره مبدأ دگرگونی‌ها ← آب در درجات بسیار پایین منجمد و سخت می‌شود.

پس همه چیز شکلی

از آب است.

آب، وقتی به صورت باران می‌آید گیاهان از زمین می‌رویند.

پاسخ تشریحی تالس عقیده داشت که آب اولین عنصر و پایه و اساس سایر چیزهاست و همه چیز، در نهایت، از آب ساخته شده است، زیرا او می‌دید

که آب در درجات بالا بخار می‌شود و در درجات بسیار پایین منجمد و سخت می‌گردد و وقتی به صورت باران می‌آید، گیاهان از زمین می‌رویند؛ پس این‌ها هم حتماً شکل دیگری از آب‌اند.

بررسی سایر گزینه‌ها:

(۲) هراکلیتوس تغییر و تحول دائمی جهان را نتیجه وحدت اضداد (جمع امور ناسازگار) می‌دانست، نه برعکس.

(۳) در مورد شناخت، چنین دیدگاهی نداشت. او درباره منشأ تغییرات جهان صحبت کرده، نه راه شناخت.

(۴) آن‌ها متمرکز بر فلسفه نبودند و فقط به تفکر فلسفی نمی‌پرداختند؛ بلکه آنان دانشمندانی بودند که کم و بیش با مجموعه علوم زمان خود،

از جمله فلسفه آشنا بودند و به مسائل بنیادین هستی نیز توجه می‌کردند.

کدام گزینه درباره پارمنیدس درست است؟

- ۱) مانند هراکلیتوس هستی را واحد و جهان ظاهری را متغیر می‌داند.
- ۲) مانند اندیشمندان قبل از خود، از جمله سقراط از مفهوم بودن و شدن که از مفاهیم اصلی فلسفه هستند، سخن می‌گفت.
- ۳) جهان را دارای یک مرتبه ظاهری و یک مرتبه باطنی می‌دانست که با عقل قابل درک بودند.
- ۴) هستی را امر ثابت و جاودان می‌دانست که هیچ‌گاه به نیستی تبدیل نخواهد شد و همیشه خواهد بود.

پاسخ: گزینه ۴

(فلسفه یازدهم - درس ۴)

درسنامه

- پارمنیدس
- از اندیشمندان بزرگ اولیه بوده است.
  - بنا به نقل افلاطون، سقراط در جوانی با پارمنیدس ملاقات کرده است.
  - او فلسفه خود را به صورت شعر عرضه کرده است.
  - او برای نخستین بار به مفهوم «بودن» (وجود، ثبات) و «شدن» (حرکت) که از مفاهیم اصلی فلسفه هستند، توجه دقیق کرده و تفاوت آن دو را ذکر کرده است.

- عقیده پارمنیدس درباره هستی
- هستی یک امر واحد و ثابت است و حرکت و شدن ندارد ≠ هراکلیتوس (تحول دائمی) در جهان واقع نیستی راه ندارد = نمی‌توان گفت «نیستی»، هست» زیرا تناقض‌آمیز است.
  - واحد است ← تکثر و تعدد موجودات نداریم.
  - ثابت است ← حرکت و شدن ندارد ← هر چه هست از اول بوده و تا آخر خواهد بود (ازلی و ابدی)، نه این‌که به وجود آمده باشد، یا از بین برود یا حتی تغییر کند. بدون تغییر، جاودان و فناپذیر است.
  - ویژگی‌های هستی
    - با حواس نمی‌توان به این واقعیت رسید ← حواس انسان، جهان را متغیر و دارای امور متعدد و مختلف نشان می‌دهد ← حواس معتبر نیست و فقط مرتبه ظاهری جهان را نشان می‌دهد.
    - تنها با تفکر عقلی می‌توان این حقیقت را دریافت ← عقل لایه باطنی و حقیقی هستی را نشان می‌دهد (بدون تغییر و جاودانه).

پاسخ تشریحی از نظر پارمنیدس، هستی یک امر واحد ثابت است که حرکت و شدن ندارد. او می‌گفت در جهان واقع، نیستی راه ندارد و نمی‌توان گفت «نیستی هست» زیرا این جمله تناقض‌آمیز است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- ۱) نظر پارمنیدس برخلاف نظر هراکلیتوس بود که جهان را دائماً در حال تغییر می‌دانست.
- ۲) پارمنیدس اولین کسی بود که درباره مفهوم بودن و شدن در فلسفه سخن گفت و سقراط پس از او می‌زیسته.
- ۳) از نظر پارمنیدس مرتبه ظاهری جهان مختلف و متغیر است و با حس درک می‌شود.

تست و پاسخ ۵۴

کدام عبارت در مورد سقراط درست است؟

- ۱) برای آشنایی با فلسفه وی باید با دقت و ریزبینی در زندگی و آثار او، موارد مرتبط را در زندگی وی یافت و براساس آن قضاوت کرد.
- ۲) سقراط با روش بحث خاص خود، نشان داد این اتهام که وی از خدایی جدید سخن می‌گوید، مردود است.
- ۳) برای آشنایی با اصول زندگی فلسفی وی، مطالعه جریان دادگاه او، ما را تا حد خوبی از تحقیق بیشتر بی‌نیاز می‌کند.
- ۴) وی براساس سروش معبد دلفی معتقد بود آگاه‌کردن مردم، مأموریتی الهی بر دوش اوست.

پاسخ: گزینه ۳

(فلسفه یازدهم - درس ۵)

پاسخ تشریحی دفاعیه سقراط بیانیه‌ای فلسفی بود که همه اصول زندگی وی را در بر می‌گرفت.

بررسی سایر گزینه‌ها:

۱) سقراط هیچ کتابی ننوشت، اما سراسر حیاتش را با فلسفه سپری کرد، زندگی وی حکایت واقعی فلسفه است؛ پس لزوماً نیازی به یافتن موارد مرتبط با فلسفه‌اش نیست. ۲) او اعتقادش را به خداوند اثبات کرد، اما خدای او با خدای مردم یونان متفاوت بود. ۳) مأموریتی که وی از او سخن می‌گفت، ربطی به سروش معبد دلفی نداشت.

نکته دقت کنید که سقراط هیچ نوشته‌ای نداشته و ما با دقت در زندگی او، دادگاه او و آثار دیگران (از جمله افلاطون) درباره او، با دیدگاه‌ها و تفکرات سقراط آشنا شده‌ایم.

تست و پاسخ ۵۵

سقراط کدام مورد را به عنوان رسالت الهی خویش معرفی نمود؟

۱) نشست و برخاست با همگان و پاسخ به پرسش ایشان

۲) متقاعدکردن جوانان و سالخوردگان برای ترجیح‌ندادن ثروت بر کمال نفس

۳) بیدارساختن، پنددادن و سرزنش یکایک مردم در همه‌جا

۴) سخن‌نگفتن برای پول یا سخن‌گفتن برای پول و ثروت

پاسخ: گزینه ۱

(فلسفه یازدهم - درس ۵)

پاسخ تشریحی سقراط می‌گفت: «من هم با تهیدستان و هم با توانگران همنشینی می‌کنم تا از من بپرسند و به سخنان من گوش فرا دهند. این رسالتی است که خداوند با نداها غیبی و در روایاها بر عهده من نهاده است.»
بررسی سایر گزینه‌ها:

۲) بیاتگر هدف سقراط است. ۳) سقراط هیچ‌گاه مردم را سرزنش نمی‌کرد. ۴) از ویژگی‌های سقراط است، اما رسالت او نیست.

نکته هدف با رسالت متفاوت است. هدف آن مقصدی است که انسان خودش برای خودش تعیین می‌کند، اما رسالت وظیفه‌ای است که فرد دیگر (خدا) بر عهده شخص می‌گذارد.

تست و پاسخ ۵۶

کدام مورد درباره شناخت و مسائل آن درست است؟

۱) توجه ویژه دکارت به شناخت سبب شد که شاخه معرفت‌شناسی در فلسفه رشد بیشتری کند.

۲) مفهوم شناخت، نیازی به تعریف کردن ندارد، ولی ممکن است در آن ابهام لغوی وجود داشته باشد.

۳) استفاده ما از اشیای مختلف در اطرافمان اثبات می‌کند که انسان توانایی شناخت دارد.

۴) وقتی کودکی در پاسخ سؤال «می‌دانی توپ کجاست؟» بگوید «می‌دانم» نشان‌دهنده بی‌نیازی امکان معرفت از اثبات است.

پاسخ: گزینه ۲

(فلسفه یازدهم - درس ۶)

درس نامه •• چيستی معرفت

- معنا و مفهوم معرفت و شناخت روشن و بدیهی است و نیازی به تعریف ندارد.
- اگر کسی درباره معرفت ابهام داشته باشد، آن ابهام از نظر کلمه و لغت است که حداکثر با بیان معادلی (مترادف)، رفع ابهام می‌شود.
- مابه‌ازای کلمه معرفت: دانستن، شناخت، آگاهی، علم پیدا کردن

پاسخ تشریحی معنا و مفهوم معرفت و شناخت، روشن و بدیهی است و نیازی به تعریف ندارد. اگر ابهامی هم از جهت کلمه و لغت باشد، حداکثر با بیان معادلی، ابهام رفع می‌شود.
بررسی سایر گزینه‌ها:

- 1 توجه ویژه کانت به شناخت سبب رشد شاخه معرفت‌شناسی شد.
- 2 امکان معرفت یا همان توانایی شناخت، نیازی به اثبات ندارد و بدیهی است.
- 3 پاسخ «می‌دانم» که کودک در جواب سؤال «می‌دانی توپ کجاست؟» می‌دهد، به معنای بی‌نیازی معرفت از تعریف است؛ یعنی بدیهی بودن مفهوم و معنای معرفت را بیان می‌کند.

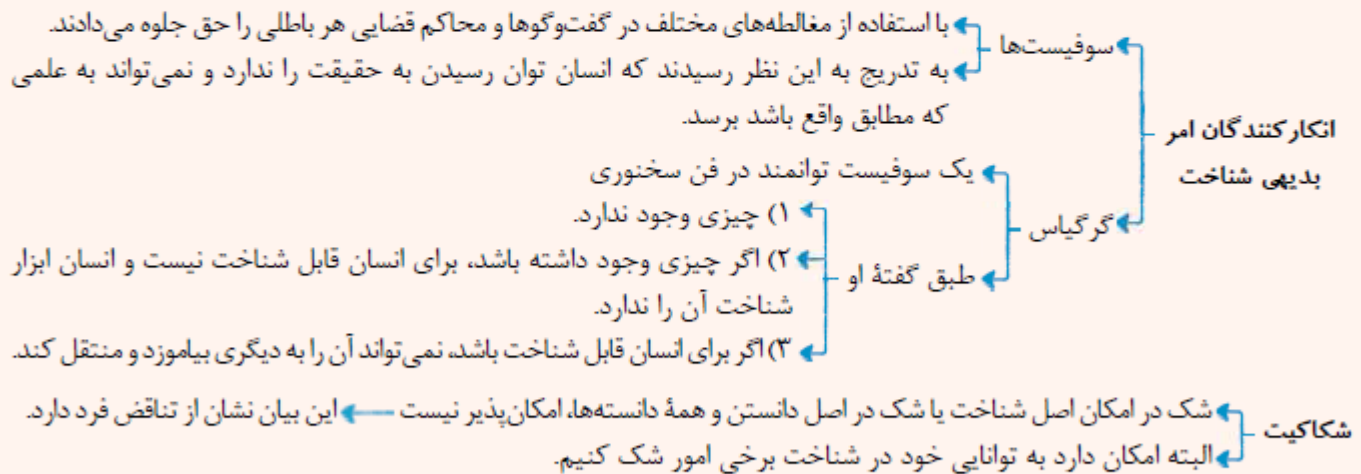
درباره عبارت «اولاً هیچ چیز وجود ندارد؛ ثانیاً اگر هم چیزی وجود داشته باشد، برای انسان قابل شناخت نیست؛ ثالثاً اگر برای انسان قابل شناخت باشد، نمی‌تواند آن را به دیگری منتقل کند»، کدام مورد درست است؟

- (۱) هم‌راستا با شکاکیت مطلق در معرفت است.
 (۲) انکار چیستی معرفت است.
 (۳) انکار شناخت عقلی است.
 (۴) قسمت دوم آن انکار واقعیت مستقل از ذهن است.

(فلسفه یازدهم - درس ۶)

پاسخ: گزینه ۱

درس‌نامه

پاسخ تشریحی اگر کسی توانایی شناختن را انکار کند و بگوید کسی نمی‌تواند جهان را بشناسد، اصل امکان معرفت را انکار نموده است؛ یعنی انسان امکان شناخت را ندارد و کسی که در اصل امکان شناخت شک داشته باشد، دچار شک مطلق شده است. دقت کنید که در این سخن گرگیاس، هم امکان شناخت حقیقت و واقعیت و هم امکان انتقال شناخت انکار شده است.

۵۸ - پاسخ: گزینه ۱

▲ مشخصات سؤال: متوسط * فلسفه یازدهم (درس‌های ۱۰ و ۱۱)

فضایل گاهی در تلاقی با تمایلات مادی قرار می‌گیرند و باید ترجیح داده شوند، نه همیشه.
 گزینه ۲: انسان فطرتاً به فضایل علاقمند است و تمایل ذاتی به آن‌ها دارد و از این جهت فرقی بین فضایل نیست.
 گزینه ۳: عقل از آن جهت که فضایل و رذایل را تشخیص می‌دهد، عقل عملی نامیده می‌شود و بدون تشخیص نمی‌توان فعل اخلاقی انجام داد زیرا کسی که نداند فعلش خوب یا بد است، مورد تحسین یا سرزنش قرار نمی‌گیرد و فعلش اخلاقی نیست.
 گزینه ۴: نمی‌توان انسان را به موجودی صرفاً مادی و زمینی تقلیل داد و در عین حال برایش فضایل اخلاقی قایل شد.

۵۹ - پاسخ: گزینه ۲

▲ مشخصات سؤال: ساده * فلسفه دوازدهم (درس ۱۱)

به‌طور کلی، وحی و شهود در فلسفه ملاصدرا در نقش شاهد و تأییدی هستند برای نتایج استدلال‌های فلسفی، نه اینکه خودشان پایه‌های استدلال فلسفی را تشکیل دهند. در واقع ملاصدرا در فلسفه‌اش، گاهی می‌کوشد نتایج شهود قلبی و وحی را با استدلال فلسفی اثبات کند و گاهی پس از اثبات موضوعات فلسفی، برای اعتباربخشی بیشتر به نتیجه، شاهد و مثال از تعالیم قرآن و احادیث می‌آورد تا نشان دهد میان نتیجه فلسفی و تعالیم قرآن سازگاری وجود دارد (رد گزینه ۱).
 گزینه ۳: ملاصدرا وحدت وجودی را که عرفا با شهود درک کرده بودند و معمولاً با تمثیل بیان می‌کردند، بر اساس اصالت وجود، استدلالی کرد.
 گزینه ۴: اعتقاد به مغایرت وجود و ماهیت موجب این سؤال فلسفی شد که وجود اصیل است یا ماهیت؟ میرداماد معتقد بود که ماهیت اصیل است؛ ولی ملاصدرا در برابر او موضع گرفت و وجود را اصیل دانست.

در دیدگاه ملاصدرا، واقعیت خارجی فقط مصداق مفهوم وجود است و ماهیات، مصداق حقیقی در عالم بیرون از ذهن ندارند. از طرف دیگر، وجود، یک حقیقت واحد است و کثرت حقیقی در آن راه ندارد، اما این بدان معنا نیست که کثرات، صرفاً ذهنی و ساخته و پرداخته ذهن انسان باشند و از هیچ چیزی در عالم خارج حکایت نکنند (رد گزینه ۴). وجود در عین اینکه یک حقیقت واحد است، دارای مراتب مختلف است که در شدت و ضعف با یکدیگر متفاوت‌اند و تمایزی که میان اشیای خارجی دیده می‌شود از همین تفاوت مراتب نشأت می‌گیرد. برداشت ذهن انسان از خصوصیات و ویژگی‌های خاص هر مرتبه از وجود، ماهیت اشیا را در ذهن انسان شکل می‌دهد (رد گزینه ۱). پس ماهیات، قالب‌هایی نیستند که ذهن انسان از جانب خود بر اشیای مختلف تطبیق دهد (رد گزینه ۲). بنابراین در عین واحد بودن حقیقت وجود، تفاوت و تمایزی بین موجودات، از نظر مرتبه وجودی برقرار است که ساخته ذهن انسان نیست و اگر ذهن انسان نبود نیز این تفاوت و تمایزها وجود داشت.